

УДК 364.22 (477)

О. А. МЕЛЬНИЧЕНКО,

д-р наук з держ. управління, проф.,
Харківський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління
при Президентові України

БІДНІСТЬ В УКРАЇНІ: СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇЇ РОЗВ'ЯЗАННЯ

Уточнено сутність понять “подолання бідності” та “розв’язання проблеми бідності”. Систематизовано чинники, які необхідно ураховувати під час удосконалення державної політики щодо розв’язання проблеми бідності. Удосконалено класифікацію напрямів, заходів і засобів державного регулювання задля розв’язання цієї проблеми в Україні.

Ключові слова: розв’язання проблеми бідності, перспективні напрями.

Постановка проблеми. Всім людям, незважаючи на національність, колір шкіри, місце проживання, фах, посаду та інші чинники, притаманні обмежений термін життя, прагнення забезпечити якомога вищий його рівень, відмінні потреби й можливості їх задоволення. Однак можливості реалізації своїх прагнень у людей різні, що є передумовою диференціації населення за рівнем та якістю його життя, тобто виділення багатих, осіб із середніми статками і бідних. Понад те, поглиблення майнового розшарування населення більшість сприймає як об’єктивний наслідок розвитку суспільства, і водночас, як передумову загострення протиріч між окремими верствами населення, зокрема, через суперечливе походження капіталів багатіїв і відсутність у бідних коштів на задоволення навіть їхніх фізіологічних потреб.

Бідність набуває різного рівня та глибини, що зумовлено відмінностями рівнів економічного розвитку й дієвості соціальних програм. І хоча у світі є різні критерії бідності та підходи до її подолання, усі країни мають за мету скоротити масштаби цього суспільного явища та його негативний вплив на соціально-економічну ситуацію, оскільки усвідомлюють: бідність обмежує не лише міру задоволення індивідуальних потреб, а й сукупний попит, обсяги виробництва й торгівлі, і, зрештою, стримує економічне зростання. Україна не є винятком, оскільки тут посилюється стурбованість широкого загалу через зростання масштабів бідності і поглиблення розшарування населення за статками, скорочення їхніх реальних доходів та ін., що підтверджує актуальність досліджень, спрямованих на розв’язання проблеми бідності.

© МЕЛЬНИЧЕНКО О.А., 2012

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика подолання бідності стала наріжним каменем дисертаційних досліджень низки вітчизняних науковців (О. Біттер, І. Білоус, В. Євдокимова, Н. Комар, В. Опалько, А. Фляшнікова). Цінними також вбачаються результати дисертаційних досліджень за дотичними проблемами: підвищення доходів і добробуту населення.

На окрему увагу заслуговують комплексні дослідження за даною проблематикою, а саме: “Аналіз бідності та соціальних наслідків економічної кризи в Україні”, “Бідність та нерівні можливості дітей в Україні”, “Демографічні чинники бідності”, “Реалізація Цілей розвитку тисячоліття ООН в Україні: подолання бідності та підвищення життєвого рівня населення”, “Рівень життя населення України” (колектив Інституту демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи), “Міжнародна економічна допомога з подолання бідності в Україні” (В. Адамик, Н. Комар), “Фінансові важелі подолання бідності в Україні” (І. Білоус, О. Кириленко, Н. Кравчук та ін.), “Бідність населення України: методологія, методика та практика аналізу” (Е. Лібанова), “Глобальна бідність: масштаби, тенденції і загрози розвитку” (В. Опалько, О. Чернега).

Попри це донині зберігається значний інтерес до проблеми бідності і в науковій спільноті. Так, зокрема, розглянуто можливості використання в Україні європейського досвіду подолання бідності (А. Авчухова, Т. Шиптенко). Обґрунтовано напрями і важелі подолання бідності в Україні (О. Варченко, В. Вітер, М. Кравченко, Д. Крисанов, Л. Удова). Доведена необхідність залучення міжнародної фінансової та технічної допомоги (Т. Козій, Н. Міокова), а також консолідації держави, бізнесу та громадськості для подолання бідності в Україні (Н. Коваленко). Усебічно оцінено вплив окремих соціальних програм та системи державної соціальної підтримки в цілому на масштаби бідності в країні, а також на становище найбільш вразливих верств населення (Л. Черненко).

Але, визнаючи безперечні досягнення вищенаведених науковців, слід наголосити на необхідності конкретизації підходів до використання існуючих концептуальних підходів до вдосконалення регуляторного впливу держави на суспільні процеси як запоруки покращання життя населення України.

Метою статті є надання пропозицій з розв'язання проблеми бідності. Для досягнення цієї мети необхідно вирішити такі завдання: 1) уточнити сутність понять “бідність” і “розв'язання проблеми бідності”; 2) систематизувати чинники, які необхідно урахувати під час удосконалення державної політики щодо розв'язання проблеми бідності; 3) удосконалити класифікацію напрямів державного регулювання задля розв'язання проблеми бідності в Україні.

Виклад основного матеріалу. Поняття “бідність” використовують у випадках, коли йдеться про негативні значення відтінки рівня та якості життя населення. Указом Президента України “Про Стратегію подолання бідності” від 15 серпня 2001 р. № 637/2001 бідність визначено як неможливість унаслідок нестачі коштів підтримувати спосіб життя, притаманний конкретному суспільству в конкретний період часу. Попри це, на сьогодні відсутній усталений понятійний апарат, про що наочно свідчать численні публікації наукового характеру, узагальнення яких дає можливість виділити такі ознаки бідності: природне, немінуче, складне явище; характеристика стану суспільного розвитку країни; стан, що межує зі злиднями; хвороба суспільства; низькі доходи; матеріальна незабезпеченість; низька здатність населення задовольняти власні потреби; нереалізованість людського потенціалу; неможливість належної участі у суспільних процесах; відсутність основних параметрів здорового існування; соціальне вилучення та ізоляція; залежність від рівня розвитку економіки і механізму перерозподілу фінансових ресурсів між особами.

Бідність притаманна будь-якій країні світу і може вразити практично будь-кого. Вірогідність збідніння залежить від способу життя, а також уміння за тих чи інших обставин

використати наявний суспільний статус, освіту, навички та інше. Однак у більшості випадків бідність є спадковою, оскільки діти з бідних сімей фактично позбавлені можливості здобути добру освіту та отримати гідно оплачувану роботу, а відтак – приречені мати низькі доходи та обіймати непрестижні посади, потерпати від відсутності активів і депривації, почуття меншовартості та неспроможності не лише задовольнити власні потреби, а і забезпечити безбідне життя для своїх нащадків. При цьому більшість бідних людей, по-перше, ведуть нездоровий (а часто, антисуспільний) спосіб життя; по-друге, у своїх проблемах звинувачують усіх, окрім себе; по-третє, покладається передусім на державне соціальне забезпечення, не приділяючи належної уваги зміні власного світогляду та активізації трудової діяльності; по-четверте, зневірилися у можливості докорінно покращити власне життя; по-п'яте, відмовляються від народження другої дитини, або ж, навпаки, використовують державну соціальну допомогу по народженню як джерело доходу.

Проведені дослідження дають можливість стверджувати, що масштабна бідність погіршує кількісні і якісні параметри людських ресурсів, утруднює економічний розвиток та має інші негативні наслідки. Бідність має різні причини, рівні та форми прояву, а відтак – вимагає відмінних підходів до розв'язання цієї проблеми. Саме тому, незважаючи на брак необхідних ресурсів і людський фактор, така робота має вестись постійно, послідовно і наполегливо, оскільки бідність породжує ще більшу бідність. Розірвати це ганебне коло можна, але лише за умови об'єднання зусиль та ресурсів всіх учасників цього процесу.

Розв'язання цієї проблеми традиційно зводиться до подолання бідності. Але ні законодавці, ні науковці не витлумачили поняття “подолання бідності”, що, окрім іншого, ставить під сумнів успішність розв'язання цієї складної проблеми. І хоча раніше була спроба тлумачити поняття “подолання бідності” та “запобігання бідності”, однак запропоновані визначення є недостатньо вдалими, оскільки висвітлюють ці процеси як діяльність органів державного управління, спрямовану, відповідно, на “усунення найгостріших проявів бідності та підвищення рівня реальних доходів” [9, с. 344] і “попередження збідніння населення” [9, с. 345], тим самим залишаючи поза увагою населення, громадські організації, представників бізнесу та інших учасників цього процесу.

В. Євдокимова зробила припущення, що “формулювання проблеми “подолання бідності” є не досить коректним, оскільки бідність у будь-якому суспільстві є dokonаним фактом і закономірним явищем. Тому логічніше було б вести мову про регуляцію бідності” [5, с. 8], що мають здійснювати “держава і суспільство” [5, с. 5]. Однак не варто нехтувати роллю особистості, яка є рушійною силою у формуванні власного добробуту та суспільного розвитку. Крім того, регуляція передбачає цілеспрямований вплив задля зниження або зростання параметрів об'єкта регулювання. Тобто за такого підходу не виключається ситуація, коли, наприклад, держава свідомо створить умови для зростання рівня бідності і лише ще більше загострить проблему. Отже, доречніше вести мову про розв'язання проблеми бідності як “головне і першочергове завдання українського суспільства та неодмінну умову його консолідації” [6]. При цьому вкрай важливо з'ясувати, що собою являє “розв'язання проблеми бідності” та яким чином ця проблема має бути вирішена в Україні.

Згідно з поширеним тлумаченням, розв'язання є сукупністю дій та операцій, спрямованих на досягнення мети, заданої в межах проблемної ситуації. Тому не дивно, що розв'язання проблеми бідності традиційно ототожнюють з “покращанням життя основної маси населення, зниженням масштабів, рівня та глибини бідності” [7, с. 31]. Однак цієї мети не можна досягти виключно “економічними заходами, потрібні й політичні рішення в інтересах усіх верств населення та досягнення більшої згуртованості суспільства для її вирішення” [3, с. 23]. Необхідні комплексні підходи, орієнтовані як на бідні, так і на відносно забезпечені верстви населення” [7, с. 31].

Результати проведеного дослідження дають можливість стверджувати, що відповідна державна політика має ураховувати:

1. *Складові бідності та нерівних можливостей*: “монетарну – недостатність фінансових можливостей для забезпечення нормального розвитку; за деприваціями – позбавлення, які не пов'язані або частково пов'язані з матеріальними чинниками” [1, с. 76].

2. *Причини поширення бідності*: “зниження реальних доходів працездатного населення через масове безробіття; нерівномірність розвитку окремих галузей і регіонів; невідповідність наявної освітньої та професійної підготовки потребам ринку праці; затримки з виплатою заробітної платні, поширення натуроплати; часткова чи повна втрата працездатності через хворобу, нещасний випадок, каліцтво, старість; неможливість захистити свою власність від крадіжок і грабежу, рекету й повторної приватизації, інфляції та непередбачуваних коливань курсу валют, недобросовісної конкуренції, недотримання договірних умов; недостатня державна підтримка найменш захищених верств населення (пенсіонерів, інвалідів, багатодітних сімей, неповних сімей та сімей з дітьми віком до трьох років або з дітьми-інвалідами); втрата майна через високу ризикованість вчинків окремих осіб (зокрема, укладання сумнівних угод, ведення протизаконної діяльності, участь в азартних іграх, зловживання наркотиками, алкоголем тощо)” [8, с. 275–276].

3. *Нетотожність оцінок рівня бідності*. Показники, обчислені за різними критеріями (за прожитковим мінімумом, за часткою споживчих витрат на харчування, за самооцінкою) мають відмінні абсолютні значення та нетотожну динаміку для різних верств населення і регіонів, міської та сільської місцевості.

4. *Причини низької результативності реалізації Стратегії подолання бідності в Україні*: “невідповідність декларацій і фактичних причин підвищеної уваги держави до найменш забезпечених верств населення; завуальоване небажання представників органів державної влади вирішувати проблему бідності; відсутність чіткого зв'язку між Стратегією і урядовою програмою, слабкий контроль за якістю її виконання; недосконалість та недотримання правових і соціальних норм; вади макроекономічної й популізм соціальної політики держави; неефективне управління розвитком окремих галузей та регіонів; нераціональний розподіл обмежених ресурсів тощо” [8, с. 196–197].

5. *Обмеження*: кількість необхідних зусиль, часу і ресурсів, а також очікуваний результат від розв'язання проблеми бідності.

6. *Необхідність зміни пріоритетів державної політики*: від суто боротьби з наслідками бідності – до її запобігання й планомірного підвищення рівня добробуту населення; від необґрунтованої роздачі пільг – до цільової підтримки найбільш нужденних; від переважно підтримки вразливих верств населення – до соціального захисту працюючих; від декларативності і популізму – до відповідальності за результативність виконання національних (регіональних) програм.

7. *Пропозиції науковців щодо напрямів державної політики розв'язання проблеми бідності*. В. Вітер – “зростання ВВП й удосконалення механізму його розподілу; зниження безробіття; активізація співпраці між державою, громадськими організаціями та бізнесом” [3, с. 24–25]. Е. Лібанова – “забезпечення сталого економічного розвитку та усіякої підтримки працюючого населення; реформування системи соціального забезпечення вразливих верств населення” [7, с. 31–32]. О. Мельниченко – “скорочення наявних масштабів бідності; запобігання збіднінню” [8, с. 295–332]. Н. Міокова – “стабілізація фінансового сектору; сприяння вирішенню проблем, пов'язаних з браком продовольства і палива; зміцнення програм соціального захисту населення; створення робочих місць; сприяння торгівлі; поліпшення ділового клімату” [10, с. 189–192]. Л. Черенко

— створення прозорих та ефективних ринків продукції; розширення фінансових ринків; реформування ринку праці [13, с. 115] та інші.

Дискусійною вбачається думка окремих науковців. Так, І. Білоус вважає за необхідне “посилувати мотивацію людей до участі у страхуванні за допомогою встановлення вищого рівня соціальної допомоги порівняно з незастрахованими особами” [2, с. 13], тим самим необґрунтовано ототожнюючи державну соціальну допомогу і страхові виплати. Окремі автори нехтують конкретизацією заходів, спрямованих на вирішення проблеми бідності, хоча на це прямо указують назви їхніх публікацій [4; 11].

Більшість науковців [5; 7; 10 та ін.] однією з умов вирішення проблеми бідності вбачають забезпечення економічного розвитку, який вирізняється таким: лише знижує рівень бідності, а не долає її, оскільки заможні багатіють значно швидше, ніж бідні; передбачає перегляд державних соціальних стандартів, а з тим — підвищення межі бідності; супроводжується скороченням робочих місць низької кваліфікації (а відтак, зниженням доходів серед малозабезпечених верств населення) унаслідок модернізації виробництва; не ураховує “тіньові” доходи населення; є малоімовірним за відсутності дієвих механізмів державного регулювання суспільних процесів.

Узагальнення напрацювань провідних науковців і результати власних досліджень дали змогу удосконалити класифікацію напрямів, засобів і заходів державного регулювання задля розв’язання проблеми бідності в Україні:

1. *Адміністративний*: обґрунтоване скорочення переліку осіб, які користуються пільгами; недопущення заборгованості з виплати заробітної плати; упорядкування процесу в’їзду в Україну трудових мігрантів і біженців з інших країн; недопущення необґрунтованого підвищення процентних ставок за раніше виданими кредитами чи примушення до дострокового їх повернення; протидія корупції та злочинності; попередження рейдерства та штучного банкрутства підприємств; посилення контролю за цільовим використанням молодих спеціалістів, особливо тих, хто навчався за державним замовленням.

2. *Економічний*: забезпечення макроекономічної стабільності; реалізація інноваційно-інвестиційної моделі розвитку національної економіки; формування легальних джерел отримання доходів як альтернативи поширеній нині «тіньовій» діяльності населення; зважене регулювання цін і тарифів; сприяння поліпшенню умов праці та розвитку соціальної інфраструктури населених пунктів; забезпечення державної підтримки депресивних регіонів та виваженої реструктуризації їхньої економіки; стимулювання розширення обсягів виробництва та освоєння нових зовнішніх ринків збуту; приведення до реальних величин розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб як еквівалента мінімальної заробітної плати та першого розряду ЄТС; підвищення розміру щомісячної допомоги на дитину до рівня прожиткового мінімуму для дітей віком до 6 років; розширення обсягів бюджетного фінансування підготовки фахівців за найбільш дефіцитними спеціальностями; збільшення фінансових можливостей Фонду гарантування вкладів фізичних осіб; запровадження страхування банківських вкладів населення.

3. *Нормативно-правовий*: встановлення чітких, зрозумілих та стабільних “правил гри”; підвищення дієвості чинної законодавчої бази і справедливості судової системи; захист прав власності фізичних і юридичних осіб; створення державою сприятливих умов для вдосконалення соціальних норм щодо підвищення законослухняності та соціальної відповідальності громадян, посилення їхнього почуття гідності та патріотизму.

4. *Організаційний*: легалізації закордонної трудової діяльності громадян України через укладення відповідних міждержавних угод; запобігання надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру шляхом ліквідації їх наслідків та проведення превентивних заходів.

5. *Політичний*: консолідація зусиль різних політичних партій; спадковість пріоритетів розвитку економіки; виявлення політичної волі всіх гілок влади.

6. *Соціальний*: запровадження заміни системи діючих пілг на адресну грошову соціальну допомогу чи на соціальні послуги; забезпечення державних соціальних гарантій на безоплатну медичну допомогу та освіту, харчування й медикаментозне забезпечення дітей раннього віку, оздоровлення і відпочинок, соціальну підтримку; чітке розмежування платних і безоплатних медичних, освітніх та інших послуг, які отримує населення; розробка та реалізація спеціальних соціальних програм, спрямованих на профілактику соціального сирітства, безпритульності і бездоглядності, а також правопорушень у дитячому та молодіжному середовищі; забезпечення обдарованих дітей із бідних родин можливістю доступу до якісної освіти; надання додаткових державних гарантій соціальної реабілітації та адаптації дітей, які перебувають у скрутних життєвих обставинах; надання державної підтримки громадським організаціям інвалідів і спеціалізованим підприємствам, які використовують працю осіб з обмеженими фізичними можливостями.

З урахуванням вищевикладеного матеріалу можна зробити такі **висновки**. Подальше зволікання з вирішенням проблеми бідності призведе до загострення соціальної, економічної та політичної ситуації в країні. На підставі результатів дослідження сутнісних характеристик вживаного поняттєвого апарату дістало подальшого розвитку поняття: “бідність” – такий стан індивіда, за якого той через низькі поточні доходи, брак власних накопичених благ і доступних кредитних ресурсів потерпає від недостатнього рівня задоволення потреб, соціального вилучення та примарності перспектив мати гідний рівень життя; “розв'язання проблеми бідності” – консолідація ресурсів і зусиль усіх учасників цього процесу задля скорочення соціальної напруженості в суспільстві через покращання життя найменш забезпечених верств населення та недопущення збідніння осіб із середніми статками. Розв'язати проблему бідності загалом щоб не залишилося жодного бідного практично неможливо, але цілком реальним є скорочення її масштабів, рівня та глибини, а також запобігання збідніння населення. Для цього необхідно адаптувати до умов України передовий світовий досвід, використати напрацювання вітчизняних науковців, прийняти необхідні політичні та економічні рішення, об'єднати зусилля і ресурси держави, бізнесу та громадськості. Продовження наукових розвідок за даною проблематикою сприятиме скороченню частки бідного населення, покращанню соціальної та економічної ситуації в країні.

Джерела:

1. Бідність та нерівні можливості дітей в Україні / [Л. М. Черенько, С. В. Полякова, А. Г. Реут та ін.]; за ред. Е. М. Лібанової. – К. : Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України, Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ), Український центр соціальних реформ, 2009. – 288 с.
2. Біоус І. Г. Фінансове забезпечення подолання бідності в Україні : автореф. дис. ... к. е. н. : спец. 08.00.08 “Гроші, фінанси і кредит” – Тернопіль, 2010. – 23 с.
3. Вітер В. Перспективи подолання бідності та зростання добробуту населення України // Україна: аспекти праці. – 2011. – № 6. – С. 18–26.
4. Дроздова Л. Шляхи подолання абсолютної бідності в Україні // Україна: аспекти праці. – 2010. – № 8. – С. 3–7.
5. Євдокимова В. В. Теоретико-методологічні та програмно-технологічні складові регуляції бідності в Україні : автореф. дис. ... к. соц. н. : спец. 22.00.01 “Теорія та історія соціології” – Запоріжжя, 2010. – 16 с.
6. Коваленко Н. В. Консолідація суспільства як запорука подолання бідності // Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ, 2011. – № 2. – С. 149–153.
7. Лібанова Е. Подолання бідності: погляд науковця // Україна: аспекти праці. – 2003. – № 7. – С. 26–32.

8. Мельниченко О. А. Державна політика щодо підвищення рівня та якості життя населення : дис. ... д. держ. упр. : спец. 25.00.02 “Механізми державного управління” — Запоріжжя, 2010. — 448 с.
9. Мельниченко О. А. Про співвідношення категорій “запобігання бідності” і “подолання бідності” та їх використання у межах державної політики боротьби з бідністю // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. : у 2 ч. — Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2006. — № 2. — Ч. 1. — С. 339—347.
10. Міокова Н. В. Роль міжнародних фінансових організацій у подоланні бідності в країнах Європи та Центральної Азії: гео економічний аспект // Право та державне управління. — 2012. — № 2. — С. 187—193.
11. Момоток О. М. Дослідження бідності в Україні та шляхи її подолання // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології : зб. наук. пр. — Херсон, 2011. — № 1. — С. 125—129.
12. Опалько В. В. Подолання бідності в системі світового господарства : автореф. дис. ... к. е. н. : спец. 08.01.02 “Світове господарство і міжнародні економічні відносини” — Д., 2009. — 22 с.
13. Черенько Л. М. Нерівність у доходах: стан і можливі наслідки та шляхи подолання негативних тенденцій // Демографія та соціальна економіка. — 2004. — № 1—2. — С. 110—116.

МЕЛЬНИЧЕНКО А.А.

БЕДНОСТЬ В УКРАИНЕ: СУТЬ ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ ЕЕ РЕШЕНИЯ

Несмотря на различие в ее масштабах, уровне и глубине, бедность присуща всем странам без исключения. Учитывая ее социальное и экономическое значение, каждая страна прилагает те или иные усилия для уменьшения отрицательного влияния этого явления на общество и национальную экономику, поскольку все прекрасно понимают: бедность ограничивает не только степень удовлетворения личных потребностей, но и совокупный спрос, объемы производства и торговли, а в итоге — сдерживает экономический рост. Украина не исключение, что и подтверждает актуальность исследований, направленных на решение проблемы бедности.

За последнее время в Украине издано ряд монографий, а также защищено немало диссертаций по этой и смежной с ней проблематике, однако это ничуть не снижает живой интерес к проблеме бедности со стороны отечественных ученых. И это неудивительно, поскольку, во-первых, параметры этого явления в стране далеки не только от желаемого уровня, а и от показателей ведущих стран мира; во-вторых, сохраняются существенные пробелы как в методологии исследования этого явления, так и в понятийном аппарате; в-третьих, государственная политика относительно решения проблемы бедности вообще, и Стратегии преодоления бедности в Украине в частности, оказались недостаточно результативными; в-четвертых, среди ученых отсутствует единое мнение относительно выбора приоритетных направлений решения проблемы бедности, количества необходимых ресурсов и способов их использования; в-пятых, в стране сохраняются патерналистские настроения среди достаточно большой части населения.

Основываясь на результатах исследований сущностных характеристик понятийного аппарата, получили дальнейшее развитие понятия: “бедность” — такое состояние индивида, при котором тот из-за низких текущих доходов, дефицита собственных сбережений и доступных кредитных ресурсов страдает от недостаточного удовлетворения своих потребностей, социального отчуждения и призрачности перспектив иметь достойный уровень жизни; “решение проблем бедности” — консолидация ресурсов и усилий всех участников этого процесса во благо сокращения социального напряжения в обществе благодаря улучшению жизни наименее обеспеченных слоев населения и недопущения обеднения лиц со средним состоянием.

Решить проблему бедности всецело практически невозможно, но вполне реальным видится сокращение ее масштабов, уровня и глубины, а также предотвращение обеднения населения. Для этого необходимо адаптировать к условиям Украины передовой мировой опыт, использовать наработки отечественных ученых, принять необходимые политические и экономические решения, объединить усилия и ресурсы государства, бизнеса и общественности. При этом необходимо изменить приоритеты государственной политики: с борьбы с последствиями бедности — к ее предотвращению и планомерному повышению уровня благополучия населения; от необоснованной раздачи льгот — к целевой поддержке наиболее нуждающихся; от преимущественной поддержки уязвимых слоев населения — к целевой поддержке

наиболее нуждающихся; от декларативности и популизма — к ответственности за результативность исполнения национальных (региональных) программ.

Частичное решение проблемы бедности в Украине возможно при условии использования соответствующих средств и мероприятий государственного регулирования по таким направлениям: административное, нормативно-правовое, организационное, политическое, социальное, экономическое.

Продолжение научных исследований по данной проблематике будет способствовать сокращению доли бедного населения, улучшению социальной и экономической ситуации в стране.

Ключевые слова: решение проблемы бедности, перспективные направления.

MELNITSHENKO O.A.

POVERTY IN UKRAINE: THE ESSENCE OF THE PROBLEM AND WAYS TO SOLV

Poverty exists in all countries, without exception, despite the difference in its extent, the level and depth. Given the social and economic importance, all country is making certain efforts to reduce the negative impact of this phenomenon on the society and the national economy, because everybody understands: poverty limits not only the extent of personal needs, but also the aggregate demand, production and trade, as a result — holding back economic growth. Ukraine is not an exception that confirms the relevance of research to address the problem of poverty.

Recently in Ukraine a number of monographs on this and related issues were published and many theses were defended, but it doesn't reduce the keen interest in the issue of poverty by national scientists. It is not surprising, because, firstly, the parameters of this phenomenon in the country are not only far from the desired level, but also from indexes' of the leading countries in the world, and secondly, significant gaps exists in the research methodology of this phenomenon, and also in the conceptual apparatus; thirdly, public policy regarding poverty issues in general and Poverty Reduction Strategy in Ukraine, in particular, were not sufficiently effective; fourthly, there is no consensus among scientists on priorities of addressing poverty, on number of required resources and ways of their use; fifthly, there are still paternalistic attitudes of a large part of the population.

Based on the results of the essential characteristics of the conceptual framework, were further developed the concepts of “poverty” — a state of the individual, in which one is suffering from insufficient meeting their needs, social exclusion and the illusory prospects of a decent standard of living due to low current income, lack of their own savings and limited credit availability; and “the solution of poverty” — the consolidation of the resources and efforts for reducing social tension in society by improving the lives of the poorest population and prevent impoverishment of middle class.

Completely solve the problem of poverty is almost impossible, but it seems a real to decline its scale, level and depth, as well as preventing impoverishment of the population. This requires adaptation of international best practices to Ukrainian condition, using of achievements of national scientists, making the necessary political and economic decisions, combining the efforts and resources of government, business and the public organization. It is necessary to change the priorities of the state policy: from combat poverty — to prevent it and systematically increasing human well-being, from unreasonable distribution of benefits — to target support for the poor, from the preferential support to vulnerable people — to target support for the most needy, from the declarative and populism — to responsibility for the effectiveness of implementing national (regional) programs.

A partial solution of poverty problem in Ukraine possible under condition of use an appropriate measures of government regulation the following areas: administrative, regulatory, organizational, political, social, economic.

Continued research on these issues will help to reduce the share of poor people, to improve social and economic situation in the country.

Keywords: solution to the problem of poverty, promising directions.

Стаття надійшла до редакції журналу 30.03.2012 р.